

SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU VIENLĪDZĪGU TIESĪBU UN IESPĒJU VEICINĀŠANA LATVIJĀ UN PASAULĒ

MAIJS, 2020

Labklājības ministrija

PASAULES LĪDERU ATTIEKSME CĪŅĀ AR COVID-19

Pēdējos mēnešos pasaules galvenās rūpes saistītas ar Covid-19 un tā radīto seku mazināšanu. Amerikas Savienotajās Valstīs izdots [žurnāls “Forbes” secinājis](#), ka līdz šim sekmīgāk veicies tām valstīm, kuru [vadītāji vai atbildīgie ministri ir sievietes](#). Aprīļa pirmajā pusē publicētajā rakstā īpaši tika izcelta Vācija, Taivāna, Jaunzēlande, Islande, Somija, Norvēģija un Dānija. “Forbes” norāda, ka šo valstu savlaicīgā reakcija uz notiekošo ļāvusi saglabāt mieru pat īpaši kritiskās situācijās. Žurnāls izceļ četras Vācijai, Taivānai, Jaunzēlandei, Islandei, Somijai, Norvēģijai un Dānijai raksturīgas iezīmes, kas kalpojušas kā pamats īstenoto pasākumu pozitīvajam efektam: patiesība, izlēmīgums, tehnoloģijas un iejūtība.

Vienlaikus jāatzīmē, ka vairākas pasaules valstis pozitīvi novērtējušas arī citu valstu panākumus, tai skaitā Latvijas paveikto cīņā ar Covid-19 straujo izplatību, ieviešot dažādus piesardzības pasākumus, kā arī ieviešot atbalstu krīzes situācijā vissmagāk skartajām sabiedrības grupām. Šajā aktualitāšu izdevumā pievērsīsim īpašu uzmanību tam, kā Latvijā īstenotie pasākumi ietekmējuši sievietes un vīriešus.

COVID-19

KĀ ĪSTENOTIE PASĀKUMI IETEKMĒ SIEVIETES UN VĪRIEŠUS?

Kopš 12.martā izsludinātās ārkārtējās situācijas pagājuši jau divi mēneši. Šajā laikā pieņemta virkne lēmumu par atbalsta sniegšanu krīzē vissmagāk skartajām sabiedrības grupām. Turpinājumā piedāvājam ieskatu, kā ieviestie pasākumi ietekmējuši sievietes un vīriešus, pievēršot uzmanību pēdējo nedēļu laikā pieņemtajiem tiesību aktu grozījumiem un ieviestajiem atbalsta pasākumiem.

13.maijā Nodarbinātības valsts aģentūrā (NVA) bija reģistrēti 75 149 bezdarbnieki, no tiem 54.7% sievietes un 45,3% vīrieši. Laikā no 29.februāra līdz 13.maijam **sieviešu bezdarbnieču skaita pieaugums** ir pat par aptuveni piektdaļu lielāks nekā vīriešu bezdarbnieku skaita pieaugums. Īpaši sieviešu bezdarbnieču skaits pieaudzis vecuma grupās 25-34 gadi un 40-44 gadi. Vēl arvien visaugstākais bezdarbnieku skaits kā sievietēm, tā vīriešiem ir vecuma grupā 55-59 gadi.

26.aprīlī stājās spēkā grozījumi likumā "Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam," nosakot, ka personām, kurām piešķirtā bezdarbnieka pabalsta izmaksas periods beidzās 12.martā vai vēlāk un kura ārkārtējās situācijas laikā turpina būt bezdarbnieka statusā, ir tiesības saņemt **bezdarbnieka palīdzības pabalstu**. Pabalsta apmērs ir 180 euro mēnesī, un to piešķir sākot ar nākamo dienu pēc tam, kad beidzies bezdarbnieka pabalsta izmaksas periods. Maksimālais pabalsta izmaksas periods ir četri mēneši.

Dati par bezdarbnieka palīdzības pabalsta saņēmējiem vēl nav apkopoti, taču zināms, ka laikā no 12.marta līdz 12.maijam bezdarbnieka pabalsta izmaksas periods beidzās 4 700 personām, no tām 60.0 % sievietes un 40.0% vīrieši.

18.aprīlī stājās spēkā grozījumi Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumā, nosakot, ka personām, kuru vadītajam **mikrouzņēmumam** ārkārtējās situācijas laikā nav apgrozījuma, un kuras paralēli darbībai mikrouzņēmumā zaudējušas darba ņēmēja statusu kā algoti darbinieki, ir tiesības uz bezdarbnieka statusu un ar to saistītajiem atbalsta pakalpojumiem. Šādu atbalstu ir tiesīgas saņemt arī **pašnodarbinātas personas** (izņemot patentmaksas veicējus), kuras negūst ienākumus no saimnieciskās darbības un ir zaudējušas darba ņēmēja statusu. Ja personas iepriekš veikušas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, tām ir tiesības arī uz bezdarbnieka pabalstu. Tāpat grozījumi paredz, ka personas varēs iesaistīties **īslaicīgos darbos** uz laiku līdz četriem mēnešiem, nezaudējot bezdarbnieka statusu, tādējādi nodrošinot iespēju turpināt saņemt NVA sniegtos atbalsta pakalpojumus. Paredzams, ka minētie grozījumi vienlīdz ietekmēs kā vīriešus, tā sievietes – 2019.gadā pašnodarbinātās personas statusu bija reģistrējuši 7.2% nodarbināto vīriešu un 6.6% nodarbināto sieviešu. Grozījumu ietekmi uz sievietēm un vīriešiem ir sarežģīti noteikt, jo dati par mikrouzņēmuma nodokļa maksātājiem dalījumā pēc dzimuma tiek apkopoti tikai daļēji.

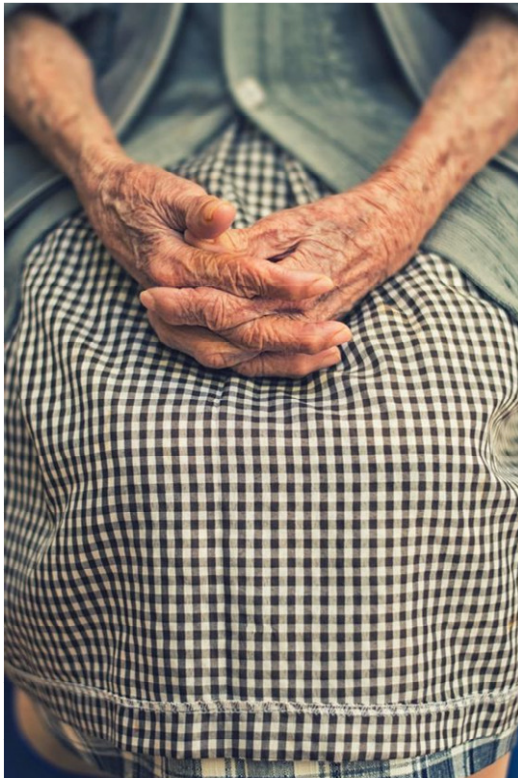
Vairākās darbavietās radušās dīkstāves vai straujas ieņēmumu samazināšanās dēļ **uzsākta kolektīvā atlaišana** – laikā līdz 5.maijam NVA bija saņēmusi jau 35 darba devēju paziņojumus. Plānotais atbrīvojamo darbinieku skaits – 4 784. Skarto nozaru tvērums ir gana plašs: transports un uzglabāšana; administratīvo un apkalpojošo dienestu darbība; izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi; vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība; atkritumu apsaimniekošana un sanācija; apstrādes rūpniecība; operācijas ar nekustamo īpašumu; māksla, izklaide un atpūta; profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi; mežsaimniecība; finanšu un apdrošināšanas darbības; informācijas un komunikācijas pakalpojumi. Dati par atbrīvojamo darbinieku sadalījumu pēc dzimuma netiek apkopoti . Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) apkopotie dati

liecina, ka minētajās nozarēs 2019.gadā strādāja 69.5% vīriešu un 61.0% sieviešu. Zīmīgi, ka apstrādes rūpniecība un vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība ir nozares, kurās nodarbināts vislielākais vīriešu skaits, savukārt sievietes visvairāk nodarbinātas vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības nozarē.

Kopš ārkārtējā stāvokļa sākuma personām, kuras inficējušās ar Covid-19 vai kurām noteikta karantīna, no otrās darbnespējas dienas tiek izmaksāts **slimības pabalsts** 80% apmērā no slimības pabalsta saņēmēja vidējās apdrošināšanas iemaksu algas. Prognozes attiecībā uz nākotnes pabalsta saņēmējiem grūti noteicamas, jo ar Covid-19 var inficēties jebkura persona, vienlaikus līdzšinējo slimības pabalstu izmaksas dati liecina, ka šādu atbalsta pasākumu biežāk izmantojušas sievietes. Proti, no 833 līdz šim izmaksātajiem slimības pabalstiem saistībā ar Covid-19 diagnozi vai noteikto karantīnu sievietes saņēmēju vidū ir pat divas reizes vairāk (68.3%). Izmaksātā pabalsta apmērs dienā sievietēm ir par 3,50 euro zemāks nekā vīriešiem, kā rezultātā sievietes saņem par vidēji 56 euro zemāku slimības pabalstu nekā vīrieši. Šāda starpība vēl uzskatāmāk parāda pastāvošās sieviešu un vīriešu darba samaksas atšķirības – saskaņā ar CSP datiem 2019.gadā sievietēm un vīriešiem izmaksātā atalgojuma vidējā atšķirība bija 16.0%. Vislielākā darba samaksas atšķirība vērojama finanšu un apdrošināšanas darbību (34.5%), informācijas un komunikācijas pakalpojumu (27.9%) un vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības (25.3%) sektorā.

4.aprīlī stājās spējā grozījumi Valsts fondēto pensiju likumā, nosakot, ka fondēto pensiju shēmas dalībniekiem, pieprasot vecuma pensiju (arī priekšlaicīgi), ir tiesības uz laiku līdz 2021.gada 30.novembrim **atlikt fondētā pensijas kapitāla izmantošanu**. Gadījumā, ja noteiktajā termiņā persona izvēli nebūs veikusi, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (VSAA) ar 2022.gada 1.janvāri slēgs personas fondēto pensiju shēmas dalībnieka kontu un veiks vecuma pensijas pārrēķinu atbilstoši likuma “Par valsts pensijām” nosacījumiem. Minētie grozījumi ievērojami vairāk skar sievietes – 2019.gadā vecuma grupā 60-64 gadi sieviešu bija par 13.2% vairāk nekā vīriešu.

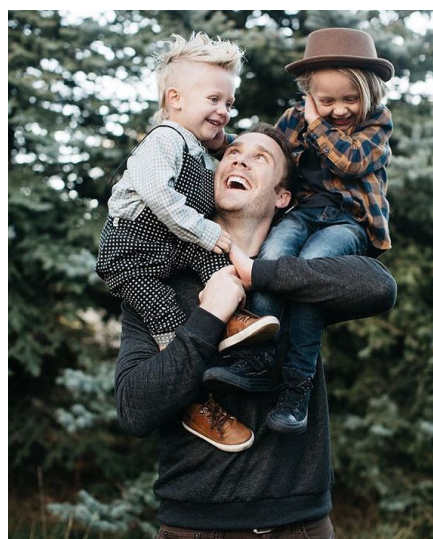

5.aprīlī stājās spēkā grozījumi likumā “Par maternitātes un slimības apdrošināšanu,” nosakot, ka tiem **vecāku pabalsta saņēmējiem**, kuriem ārkārtējās situācijas laikā beidzas vecāku pabalsta izmaksas periods, taču nav iespējas atgriezties līdzšinējā darbavietā, pabalsta izmaksas periods tiek pagarināts līdz brīdim, kad persona sāk gūt ienākumus kā darba ņēmējs vai pašnodarbinātais, bet ne ilgāk kā līdz ārkārtējās situācijas beigām. Šīm personām vecāku pabalsts tiek izmaksāts līdzšinējā apmērā, nepārsniedzot 700 euro mēnesī.

Atbilstoši VSAA apkopotajiem datiem laikā līdz 14.maijam vecāku pabalsta izmaksa turpināta 589 personām. Ņemot vērā, ka vecāku pabalstu lielākoties saņem sievietes (2019.gadā 81.8% vecāku pabalsta saņēmēju bija sievietes), šie grozījumi lielākoties ietekmēs sievietes.

7.maijā stājās spēkā grozījumi Ministru kabineta (MK) 2009.gada 22.decembra noteikumos Nr.1643 "Kārtība, kādā piešķir un izmaksā pabalstu aizbildnībā esoša bērna uzturēšanai," nosakot, ka ārkārtējās situācijas laikā **pabalsts aizbildnībā esoša bērna uzturēšanai** par bērnu vecumā līdz septiņiem gadiem tiek paaugstināts līdz 161,25 euro (iepriekš 107,50 euro), savukārt par bērnu vecumā no septiņiem gadiem – 193,50 euro (iepriekš 129 euro).

Radušos starpību starp izmaksājamo pabalstu un faktiski izmaksāto summu VSAA pārskatīs un izmaksās ne vēlāk kā līdz 2020.gada 30.jūnijam. Aizbildņa pienākumus galvenokārt veic sievietes – 2019.gadā aizbildņa statuss bija noteikts 3 399 personām, no tām 87.9% sievietēm un 12.1% vīriešiem.14.maijā valdība pieņēma grozījumus MK 2009.gada 22.decembra noteikumos Nr.1609 "Noteikumi par bērna kopšanas pabalsta un piemaksas pie bērna kopšanas pabalsta un vecāku pabalsta par diviņiem vai vairākiem vienās dzemdībās dzimušiem bērniem apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalsta un piemaksas piešķiršanas un izmaksas kārtību" un MK 2009.gada 22.decembra noteikumos Nr.1517 "Noteikumu par ģimenes valsts pabalstu un piemaksām pie ģimenes

valsts pabalsta", nosakot, ka ārkārtējās situācijas laikā bērna kopšanas pabalsta apmērs vecākiem, kuri kopj bērnu no pusotra līdz divu gadu vecumam, ir 171 euro (līdz šim – 42,69 euro), savukārt vecākiem, kuri saņem piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par bērna ar invaliditāti kopšanu, tiek izmaksāts vienreizējs pabalsts 150 euro apmērā. Abu pabalstu izmaksa (bērna kopšanas pabalsta gadījumā - arī pārrēķins) veikta līdz 30.jūnijam. VSAA apkopotie dati norāda, ka minētie grozījumi vairāk ietekmē sievietes – 2019.gadā bērna kopšanas pabalstu par bērniem

no pusotra līdz divu gadu vecumam saņēma 11 594 personas, no tām 84.0% sievietes. Savukārt piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par bērna ar invaliditāti kopšanu 2019.gadā saņēma 7 783 personas, no tām 92.8% sievietes.

30.aprīlī stājās spēkā MK noteikumi Nr.236 “Noteikumi par dīkstāves palīdzības pabalstu darba ņēmējiem un pašnodarbinātajām personām, kuras skārusi Covid-19 izplatība,” nosakot, ka tiem darba ņēmējiem un pašnodarbinātajām personām, kurām izmaksātais dīkstāves pabalsts ir zemāks par 180 euro mēnesī, tiek aprēķināta un izmaksāta starpība starp 180 euro – dīkstāves pabalsta zemāko sliekšni – un faktiski izmaksāto dīkstāves pabalstu. Savukārt tiem darba ņēmējiem, kuri nav tiesīgi saņemt dīkstāves pabalstu tiesību aktos noteikto darba devēju neatbilstības kritēriju dēļ, tiek izmaksāts **dīkstāves palīdzības pabalsts** 180 euro apmērā. Tāpat grozījumos minētajām personām tiek izmaksāta piemaksa 50 euro apmērā par katru apgādībā esošu bērnu vecumā līdz 24 gadiem, par kuru personai tiek piemērots iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojums.

Maija sākumā Valsts ieņēmumu dienests publicēja dīkstāves pabalsta saņēmēja portretu – jauna rīdziniece, kura pēdējo trīs gadu laikā viesmīles darbā saņēmusi atalgojumu, kas ir zemāks par 80% no vidējās darba samaksas valstī. Tas secināts, apkopojot demogrāfiskos datus par personām, kurām dīkstāves pabalsts līdz šim izmaksāts. Kopumā sievietes dīkstāves pabalsta saņemšanai pieteikušās gandrīz divas reizes biežāk nekā vīrieši. Arī atsevišķi aplūkojot tos 10 % dīkstāves pabalstu saņēmējus, kuri saņēmuši viszemākos pabalstus par vienu dīkstāves dienu, redzams, ka 66 % no viņiem ir bijušas sievietes. Kopumā laikā līdz 11.maijam dīkstāves pabalsts izmaksāts 1 912 personām.

18.aprīlī stājās spēkā grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, nosakot, ka ārkārtējās situācijas laikā un vienu kalendāro mēnesi pēc tās personām (ģimenēm), kurām tiek izmaksāts pašvaldības **pabalsts krīzes situācijā**, papildus izmaksās arī piemaksu 50 euro apmērā par katru aprūpē esošo bērnu līdz 18 gadu vecumam. Provizoriskie dati liecina, ka laikā līdz 30.aprīlim krīzes pabalsts kopumā izmaksāts 1405 personām tai skaitā 622 bērniem. Dati par pabalsta saņēmējiem dalījumā pēc dzimuma netiek apkopoti.

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija arī ārkārtējās situācijas laikā nodrošina **bērnu un pusaudžu uzticības tālruni** 116111 darbu 24/7 režīmā. Laikā no 12.marta līdz 30.aprīlim sniegtas 630 konsultācijas, no tām 53.5% sniegtas zēniem un vīriešiem. Pārsvarā atbildēts uz bērnu un vecāku jautājumiem par bērna un vecāka savstarpējām attiecībām, disciplinēšanu, bērnu garīgo veselību un atkarību problēmām. Tāpat tiek pārrunāti izaicinājumi, kas radušies saistībā ar attālināto mācīšanos, tostarp bērna zemo motivāciju mācīties. Joprojām tiek saņemta arī informācija par iespējamiem bērnu tiesību pārkāpumiem ģimenē, īpaši par pamešanu novārtā, emocionālu vai fizisku vardarbību pret bērnu. Aprīlī septiņos gadījumos informācija tika nodota attiecīgās pašvaldības sociālajam dienestam, bāriņtiesai un/vai policijai.

EP DALĪBVALSTU ĪSTENOTIE PASĀKUMI CĪŅĀ AR COVID-19

Kopš aprīļa beigām [Eiropas Padomes \(EP\) mājaslapā](#) ir pieejama atsevišķa sadaļa par dalībvalstu veiktajiem pasākumiem cīņā ar Covid-19 pandēmijas radītajām sekām. Sadaļā tiek publicēta informācija ne vien par dalībvalstu valdību pieņemtajiem lēmumiem un rīcībām, bet arī par iniciatīvām, kuras īstenojušas nevalstiskās organizācijas, tiecoties sekmēt sieviešu un vīriešu vienlīdzīgas tiesības un iespējas pandēmijas laikā. Īstenotās iniciatīvas apkopotas četros blokos – dalībvalstu valdību pasākumi, EP pasākumi, citu starptautisko organizāciju rīcība un pilsoniskās sabiedrības iniciatīvas.

OECD: COVID-19 PANDĒMIJAS SEKAS VISVAIRĀK JŪT SIEVIETES

Eiropas Sadarbības un attīstības organizācija (OECD) 1.aprīlī publicēja [ziņojumu](#) par tās dalībvalstu cīņu ar Covid-19 pandēmijas radītajām sociālekonomiskajām sekām. Ziņojumā akcentēts, ka **vislielāko ietekmi izjūt sievietes**, jo, pirmkārt, veselības aprūpes sektorā visvairāk nodarbinātas sievietes (2019.gadā Latvijā veselības un sociālās aprūpes sektorā strādāja 11.1% sieviešu un tikai 1.5% vīriešu

no kopējā nodarbināto iedzīvotāju skaita). Otrkārt, sievietes ietekmē arī darba un ģimenes dzīves saskaņošanas izaicinājumi, jo paralēli līdzšinējiem māsaimniecības un bērnu aprūpes pienākumiem, kurus primāri veic sievietes, jāspēj arī veikt attālināts darbs un jāatbalsta bērni attālinātas mācību vielas apguvē. Tāpat

sievietes visā pasaulē šobrīd daudz biežāk cieš no vardarbības ģimenē, īpaši no partnera veiktas vardarbības, jo pašizolācijas (vai karantīnas) un dažādo ierobežojumu dēļ nespēj izkļūt no vardarbīgās vides.

LATVIJA PIEVIENOJAS KOPĪGAM PRESES PAZIŅOJUMAM

6.maijā tika publicēts [paziņojums](#), kurā vairākas pasaules valstis, tostarp Latvija uzsver nepieciešamību gādāt **par sieviešu seksuālajām un reproduktīvajām tiesībām un dzimumu līdztiesības principu ievērošanu** Covid-19 pandēmijas laikā īstenotajos pasākumos. Paziņojumam pievienojušās visas ES dalībvalstis (izņemot Maltu, Poliju un Slovākiju) un vēl 34 pasaules valstis. Latvijas vārdā paziņojumam pievienojusies veselības ministre Ilze Viņķele.

Paziņojumā uzsvērts, ka pandēmija saasina jau tā pastāvošos šķēršļus, kas liedz ievērot pilnīgu sieviešu un vīriešu līdztiesību, tāpēc jo īpaši svarīgi pirms atbalsta pasākumu ieviešanas veikt to ietekmes uz sievietēm un vīriešiem analīzi. Tāpat paziņojumā aktualizēti vardarbības ģimenē riski, kas pašizolācijas un karantīnas ietekmē ieguvuši jaunu veidolu. Paziņojumā valstu līderi tiek aicināti apņemties nodrošināt pilnvērtīgu sieviešu seksuālo un reproduktīvo tiesību ievērošanu Covid-19 pandēmijas laikā.

Lai arī Paziņojums valstīm nav juridiski saistošs, tas atspoguļo valsts politisko nostāju attiecībā uz tajā ietvertajiem jautājumiem.

LATVIJĀ

PUBLICĒTS METODISKAIS MATERIĀLS SOCIĀLAJAM DARBAM AR VARDARBĪBĀ CIETUŠĀM UN VARDARBĪBU VEIKUŠĀM PERSONĀM

31.martā Labklājības ministrijas (LM) mājaslapā tika publicēts Eiropas Sociālā fonda projekta “Profesionāla sociālā darba attīstība pašvaldībās” (Nr. 9.2.1.1/15/I/001) ietvaros izstrādātais

metodiskais materiāls sociālajam darbam ar vardarbībā cietušām un vardarbību veikušām personām. Metodiskā materiāla mērķis ir nodrošināt metodisko atbalstu pašvaldību sociālajos dienestos praktizējošiem sociālajiem darbiniekiem, kuri ikdienā strādā ar vardarbībā cietušām un vardarbību veikušām personām. Materiālu izstrādāja eksperti no nodibinājuma “Centrs Dardedze,” biedrības “Skalbes,” biedrības “Centrs MARTA,” SIA “Mācību centrs MKB” un SIA “Ideju Kapitāls”. Līdztekus plašam teoriju, metožu un pieeju klāstam, ko ieteicams izmantot, vadot sociālā darba gadījumu ar vardarbībā cietušu un/vai vardarbību veikušu personu, metodiskajā materiālā skaidroti arī dažādie vardarbības veidi, vardarbības pazīmes un sekas, atsevišķu sadaļu veltot gadījuma risināšanā iesaistīto institūciju savstarpējai sadarbībai.

Atgādinām, ka šobrīd valsts nodrošina sociālās rehabilitācijas pakalpojumus no prettiesiskām darbībām cietušiem bērniem, no vardarbības cietušām pilngadīgām personām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumi no prettiesiskām darbībām tiek nodrošināti jau kopš 2000.gada, un to saņemšanu organizē nodibinājums “Latvijas Bērnu fonds.” Šie pakalpojumi pieejami bērniem, kuri ir noziedzīga nodarījuma, ekspluatācijas, seksuālas izmantošanas, vardarbības vai jebkādas citas nelikumīgas, cietsirdīgas vai cieņu aizskarošas darbības upuri. 2019.gadā pakalpojums sniegts 2 244 bērniem, tai skaitā 1053 zēniem un 1191 meitenēm, visbiežāk vecumā no 7-12 gadiem. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumi no vardarbības cietušām pilngadīgām personām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām tika ieviesti salīdzinoši nesen – 2015.gadā. 2019.gadā pakalpojumus saņēma 584 no vardarbības cietušas personas (563 sievietes un 21 vīrietis) un 509 vardarbību veikušas personas (348 sievietes un 436 vīrieši).

Vairāk informācijas par projektu un tā ietvaros īstenotajām aktivitātēm meklējiet projekta [“Facebook” lapā](#).

IZSTRĀDĀTS PLĀNA PROJEKTS ANO SIEVIEŠU, MIERA UN DROŠĪBAS REZOLŪCIJAS ĪSTENOŠANAI

7.maijā Valsts sekretāru sanāksmē tika izsludināts Ārlietu ministrijas sagatavotais projekts “Nacionālais rīcības plāns Apvienoto Nāciju Organizācijas Drošības padomes Rezolūcijas 1325 par sievietēm, mieru un drošību mērķu īstenošanai Latvijā”. Minētās rezolūcijas virsmērķis ir **integrēt dzimuma aspektu konfliktu risināšanā** – ņemot vērā, ka konfliktu laikā dzimumu līdztiesība samazinās, tiek ierobežota sieviešu piekļuve veselības aprūpei un izglītībai, kā arī samazinās sievietes iespējas uz pilnvērtīgu ekonomisko un politisko līdzdalību. Mērķa sasniegšanai rezolūcijā iekļauti četri apakšmērķi: ar dzimumu saistītas vardarbības novēršana un izpratnes veicināšana konfliktu prevencijā; sieviešu un meiteņu aizsardzība, tostarp veselības un labklājības uzlabošana; sieviešu līdzdalība miera procesos un lēmumu pieņemšanā gan ANO sistēmā, gan vietējā līmenī; dzimuma aspekta integrācija konfliktu stabilizācijas centienos, palielinot sieviešu lomu konfliktu risināšanā un pēc-konfliktu stabilizācijā, un sievietes pasargāšana no ar dzimumu saistītas vardarbības, tostarp, seksuālās vardarbības.

Plāna projektā ietverti pasākumi, kas vērsti uz sabiedrības izpratnes veicināšanu par rezolūciju, kā arī dzimumu līdztiesību un ar dzimumu saistītas vardarbības izskaušanu; tāpat paredzēts veikt Latvijas aizsardzības un iekšlietu sektorā strādājošo speciālistu izglītošanu dzimumu līdztiesības jautājumos, tostarp ar dzimumu saistītas vardarbības novēršanā. Paredzēts izveidot arī piecas dzimumu līdztiesības konsultanta pozīcijas aizsardzības un iekšlietu sektorā.

Plāna īstenošana paredzēta 2020.-2025.gadā. Plāna projekts pašlaik nodots starpinstitūciju saskaņošanai.

VAI EMOCIONĀLO VARDARBĪBU VAR ATPAZĪT?

Biedrība “Centrs MARTA” aprīļa beigās [savā mājaslapā](#) publicēja divus videostāstus, kuros skaidrota emocionālās vardarbības un ikdienas konfliktsituācijas robežšķirtne. Videostāstos biedrības eksperte piedāvā vienkāršu un saprotamu skaidrojumu par varas un kontroles apli jeb secīgu vardarbības veicēja un no vardarbības cietušā savstarpējo attiecību modeli, kā arī vienlīdzības apli, kas raksturo cieņpilnas un līdzvērtīgas partnerattiecības.

Eksperte aicina vērtēt, vai situācija, kurā no vardarbības cietušais nonācis, vairāk līdzinās varas un kontroles vai vienlīdzības aplim, vienlaikus uzsverot, ka “Ja iekšēji ir sajūta, ka kaut kas nav kārtībā, tad tā visdrīzāk arī ir.” Tāpat tiek skaidrotas

emocionālās vardarbības sekas un pašpalīdzības veidi, jo īpaši situācijās, kad no vardarbības veicēja dažādu iemeslu dēļ (piemēram, atrodoties pašizolācijā vai karantīnā) aiziet nevar.

Emocionālā vardarbība ir visizplatītākais vardarbības veids, turklāt nereti tas kombinējas ar ekonomisku, fizisku un/vai seksuālu vardarbību. Iepriekš jau minējām, ka 2019.gadā valsts nodrošinātie sociālās rehabilitācijas pakalpojumi no vardarbības cietušām pilngadīgām personām tika sniegti 563 sievietēm un 21 vīrietim. Visbiežāk – 546 gadījumos pakalpojums tika saņemts tieši emocionālas vardarbības dēļ.

Informācijai: biedrība “Centrs MARTA” šogad atzīmē savu 20 gadu jubileju. Pastāvēšanas vēsturē biedrība ir īstenojusi virkni nozīmīgu vietēja un starptautiska līmeņa projektus un iniciatīvas, kā arī vairākus gadus sniegusi valsts nodrošinātās sociālās rehabilitācijas pakalpojumus cilvēku tirdzniecību upuriem, no vardarbības cietušām pilngadīgām personām un vardarbību veikušām personām.

IZM AICINA: JAUNATNES JOMU VEIDOJAM KOPĀ!

Izglītības un zinātnes ministrija aicina jaunatnes jomas pārstāvjus līdz 31.maijam **iesniegt priekšlikumus uzlabojumiem** Jaunatnes konsultatīvās padomes nolikumā, kā arī sniegt viedokli par jaunatnes politikas attīstības prioritātēm, rīcības virzieniem, pasākumiem un uzdevumiem. Saņemtie viedokļi tiks izmantoti konsultāciju uzlabošanai ar jomas pārstāvjiem, topošo Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādņu 2021.-2027.gadam u.c. nozaru politikas plānošanas dokumentu izstrādāšanai. Priekšlikumus aicinām sūtīt uz e-pasta adresi laura.anteina@izm.gov.lv vai jaunatneslietas@izm.gov.lv.

Informācijai: Latvijā 2019.gadā dzīvoja 234 596 jaunieši, no tiem 51.5% vīrieši un 48.5% sievietes. Atbilstoši Jaunatnes likumam par jauniešiem uzskatāma persona vecumā no 13 līdz 25 gadiem. Šobrīd jaunatnes politikas aktuālie izaicinājumi tiek risināti Jaunatnes politikas pamatnostādņu 2015.-2020.gadam ietvaros.

EIROPĀ

IZSLUDINĀTS EIROPAS UZŅĒMĒJDARBĪBAS VEICINĀŠANAS BALVAS KONKURSS

Vēl līdz 31.maijam uzņēmējus pārstāvošās organizācijas, valsts, reģionālās vai pašvaldību iestādes un organizācijas, kā arī publiskā un privātā sektora partnerības organizācijas, kas īstenojušas pasākumus **uzņēmējdarbības sekmēšanai** Latvijā, var pieteikties Eiropas Komisijas (EK) izsludinātajā konkursā “Eiropas uzņēmējdarbības veicināšanas balvas 2020”. Konkursa mērķis ir apzināt un novērtēt visveiksmīgākās uzņēmējdarbību veicinošas prakses Eiropā, vienlaikus veicinot izpratni par uzņēmējdarbības pievienoto vērtību, kā arī iedvesmojot potenciālos uzņēmējus.

Uzņēmējdarbību veicinošus projektus var pieteikt sešās kategorijās, tostarp “Uzņēmējdarbības gara veicināšana,” kurā tiek vērtētas valsts, reģionālā vai vietējā līmeņa iniciatīvas, kas veicina uzņēmējdarbības domāšanas veidu, **īpaši jauniešu un sieviešu vidū**, un “Atbildīga un iekļaujoša uzņēmējdarbība,” kurā tiek novērtēti valsts, reģionālo vai pašvaldības iestāžu vai valsts un privātā sektora sadarbības pasākumi, kas veicinājušas sociālās atbildības veidošanos mazajos un vidējos uzņēmumos. Šajā kategorijā tiks novērtēti arī centieni sekmēt uzņēmējdarbību mazaizsargātajās grupās. Vairāk informācijas par kategorijām, pieteikšanos un konkursu aicinām meklēt [Ekonomikas ministrijas](#) un [EK mājaslapā](#).

PAGARINĀTS ESCF PROJEKTU KONKURSA PIETEIKUMU IESNIEGŠANAS TERMIŅŠ

Publiskās un privātās partnerības, valsts aģentūras un privātas bezpeļņas organizācijas aicinātas iesniegt pieteikumus Eiropas sociālā katalizatora fonda (ESCF) projektu konkursā, piedāvājot ideju, kas vērsta uz aktuālu **sociālo problēmu risinājumu**. Projekta idejai jābūt mērķētai uz vienu no Ilgtspējīgas attīstības mērķiem (5.mērķis: panākt dzimumu līdztiesību un stiprināt (*empower*))

visas sievietes un meitenes) un saistītai ar trim Eiropas Sociālo tiesību pīlāra pamatprincipiem – vienādas iespējas un piekļuve darba tirgum, taisnīgi darba nosacījumi, sociālā aizsardzība un iekļaušana.

ESCF ir izveidots un līdzfinansēts no ES pētniecības un inovācijas programmas “Apvārsnis 2020”, Dublinas (Īrija) bezpeļņas organizācijas “Genio”, Roberta Boša fonda un Karaļa Baduēna fonda (Beļģija) līdzekļiem. Priekšroka tiks dota iniciatīvām ar vislielāko panākumu potenciālu. Katrs izvēlētais pieteikums saņems plānošanas dotāciju, kā arī atbalstu kapacitātes stiprināšanai. Projektu iesniegšanas termiņš: 11.septembris. Vairāk informācijas par projektu konkursu [ESCF](#) mājaslapā.

EP PUBLICĒ ROKASGRĀMATU PAR LABĀS PRAKSES PASĀKUMIEM CĪŅĀ AR VARDARBĪBU PRET SIEVIETĒM

Aprīļa beigās Eiropas Padome (EP) publicēja rokasgrāmatu, kurā ietverti konkrēti pasākumi, labās prakses un rīki [cīņā ar vardarbību pret sievietēm](#), kā arī virkne ieteikumu statistikas rādītāju ieviešanai paveiktā novērtēšanai. Ar rokasgrāmatas starpniecību iecerēts stiprināt parlamentāriešu un valdības pārstāvju izpratni par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu. Rokasgrāmatā skaidrots arī, kā parlamentārieši var izmantot savu likumdošanas, kontroles un citas funkcijas, lai iesaistītos kopējā cīņā pret vardarbību. Rokasgrāmata pieejama [EP Parlamentārās asamblejas](#) mājaslapā.

Aprīļa sākumā tika publicēts Ekspertu grupas cīņai ar vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē jeb GREVIO [ziņojums](#) par pirmajiem četriem darbības gadiem (2015-2019). Ziņojumā ietverts pārskats par tendencēm un problēmjautājumiem vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē pasākumu ieviešanā. Ziņojums balstīts uz novērojumiem un secinājumiem, kas gūti veicot Konvencijas par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu ieviešanas uzraudzību Albānijā, Austrijā, Dānijā, Monako, Montenegro, Portugālē, Zviedrijā un Turcijā. Tāpat ziņojumā iekļauti vērtējumi par Somijā, Francijā, Itālijā, Nīderlandē un Serbijā paveikto.

Savukārt EP Ministru komiteja aprīļa beigās publicēja [deklarāciju](#) par pasākumu īstenošanu Covid-19 pandēmijas laikā, atgādinot, ka vardarbība pret sievietēm un vardarbība ģimenē šobrīd ir vēl izplatītāka nekā iepriekš un sniedzot ieteikumus dažādu izaicinājumu pārvarēšanai.

EK SIEVIEŠU UN VĪRIEŠU VIENLĪDZĪGU IESPĒJU PADOMDEVĒJA KOMITEJA PUBLICĒ EKSPERTU VIEDOKĻUS

Aprīļa sākumā EK Sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu iespēju un padomdevēja komiteja publicēja divus viedokļus – par cīņu ar **vardarbību** pret sievietēm interneta vidē un par dzimumu līdztiesības nodrošināšanu **mākslīgā intelekta** nozarē. Savos viedokļos Komiteja analizē attiecīgās jomas aktuālos izaicinājumus. Komitejas viedokļi dalībvalstīm nav saistoši, tomēr tie ir vērtīgs materiāls sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju politikā definēto problēmu izpētē un analizē. Ar šiem un citiem Komitejas viedokļiem var iepazīties [EK mājaslapā](#).

Informējam, ka februārī EK publicēja Balto grāmatu par mākslīgo intelektu, kurā izklāstīti EK priekšlikumi mākslīgā intelekta attīstībai ES. Dokumentā dzimumu līdztiesības principu ievērošanai mākslīgā intelekta nozarē pievērsta īpaša uzmanība, norādot uz nepieciešamību izglītēt mākslīga intelekta izstrādātājus un citus procesā iesaistītos speciālistus par dzimumu līdztiesības jautājumiem, tādējādi novēršot diskriminējošu izteikumu paušanu un stereotipus veicinošu sieviešu un vīriešu tēlu atveidošanu nozarē radītajos produktos un pakalpojumos.

PASAULĒ

#HEFORSHEATHOME: AICINA VĪRIEŠUS UZ AKTĪVĀKU IESAISTI MĀJSAIMNIECĪBAS UN APRŪPES PIENĀKUMU VEIKŠANĀ

Reagējot uz Covid-19 pandēmijas radītajām sociālekonomiskajām sekām, ANO 2014.gadā radītā solidaritātes kampaņa dzimumu līdztiesības veicināšanā ieguvusi jaunu nokrāsu. Pievienojot tēmturi #heforsheathome un atzīmējot kampaņas lapu @HeForShe, iedzīvotāji visā pasaulē aicināti izvietot **savās sociālo tīklu lapās** fotogrāfijas, kurās atainota vīriešu iesaiste mājsaimniecības un aprūpes pienākumu veikšanā. Ņemot vērā, ka kopskaitā pasaulē sievietes veido aptuveni 70% no visiem veselības un sociālajā aprūpē strādājošajiem, turklāt vēl arvien lielākajā vairumā mājsaimniecību ikdienas pienākumi gulstas tieši uz sieviešu pleciem, ANO ar kampaņas starpniecību cer rosināt diskusijas par nepieciešamību mainīt ieradumus, atvieglojot sieviešu jau tā noslogoto ikdienu un radot risinājumus līdzvērtīgai partneru iesaistei.

UN WOMEN UN SDO: APJOMĪGĀ ATBILDĪBA PAR MĀJSAIMNIECĪBAS UN BĒRNU APRŪPES PIENĀKUMIEM LIEDZ SIEVIETĒM PILNĪBĀ IEKĻAUTIES DARBA TIRGŪ

9.maijā, atzīmējot Starptautisko mātes dienu, ANO Dzimumu līdztiesības un iespēju veicināšanas institūcija (UN Women) un Starptautiskā darba organizācija (SDO) publicēja kopīgi veikto pārskatu par darba un ģimenes dzīves apvienošanas izaicinājumiem sievietēm un vīriešiem. Pārskatā secināts, ka sievietes šajā jomā izjūt nesamērīgi lielāku slogu nekā vīrieši, jo līdztekus profesionālajiem mērķiem sievietei jāspēj veikt gan mājsaimniecības, gan bērnu aprūpes pienākumi, nereti arī jā rūpējas par slimiem un/vai veciem ģimenes locekļiem. Latvijā 2014.gadā veiktajā sabiedrības aptaujā [“Iedzīvotāju izpratne un attieksme pret dzimumu līdztiesības jautājumiem”](#) tika secināts, ka līdzīga situācija ir arī Latvijā, proti, sievietēm ģimenē ir pienākums veikt mājas uzkopšanu, pagatavot maltītes, palīdzēt bērnam mācībās, veikt ar bērna audzināšanu saistītus pasākumus, nogādāt bērnus uz izglītības iestādi vai interešu izglītības aktivitātēm un atpakaļ, kā arī veikt mājokļa labiekārtošanu, kamēr vīriešu pienākums ir veikt remontdarbus un gādāt par ģimenes materiālo labklājību. Sprotams, ka lielais pienākumu apjoms savienojumā ar profesionālo karjeru rada pārmērīgu spriedzi.

UN Women un SDO dalībvalstis rosina pirms dažādu leģitīmu un neleģitīmu pasākumu ieviešanas veikt **analīzi par to ietekmi uz sievietēm un vīriešiem**, kā arī īstenot visaptverošu dzimumu līdztiesības principa integrēšanu nodarbinātības politikas analīzē un novērtējumā, ietverot neapmaksātā mājsaimniecības un aprūpes darba izpēti. Publicētais pārskats ļauj secināt, ka sievietei būt vienlīdz veiksmīgai ģimenes un darba dzīvē praktiski nav iespējams, taču ar atbilstošiem atbalsta pasākumiem un sabiedrības izpratnes maiņu sievietes un vīriešu atbildību iespējams līdzsvarot.

Pārskats izstrādāts Ilgtspējīgas attīstības mērķu izpētes izdevumu sērijas ietvaros, un tas ir pieejams [UN Women mājaslapā](#) (angļu valodā).

INTERESANTI

SIEVIETES LATVIJAS POLITIKĀ

5.maijā Latvijas Radio 1 izskanēja korespondentes Sintijas Ambotes veidots [sižets](#), kurā Latvijas Nacionālā vēstures muzeja vēsturniece Ilona Jekele iepazīstināja ar sieviešu ceļu uz vietu Latvijas politikā no Latvijas valsts dibināšanas 1918.gadā līdz mūsdienām. Kā skaidro I.Jekele, sieviešu un vīriešu līdztiesības jautājums bija nozīmīgs jau pirmajos valsts pastāvēšanas gados, piemēram, 20.gs. 20.gados tika panākta vienošanās par tiesībām sievietēm šķirt laulību. Tāpat tika diskutēts par iespēju noteikt likumiskas tiesības sievietei izvēlēties savu nodarbošanos, taču politisko partiju savstarpējo nesaskaņu dēļ vienošanās tomēr netika panākta.

Dažādi bijuši arī sieviešu centieni iekļūt parlamentā – Satversmes sapulcē tika ievēlētas sešas sievietes pretstatā 146 vīriešiem. Turpmākos 15 gadus Saeimā darbojās tikai vīrieši, līdz 1931.gadā, 4.Saeimā iekļuva viena sieviete. Pēdējos trīsdesmit gadus sievietes ir bijušas katrā no Saeimas sastāviem, tiesa, sieviešu skaits vēl arvien ir ievērojami mazāks. Līdz šim [visvairāk sieviešu](#) tika

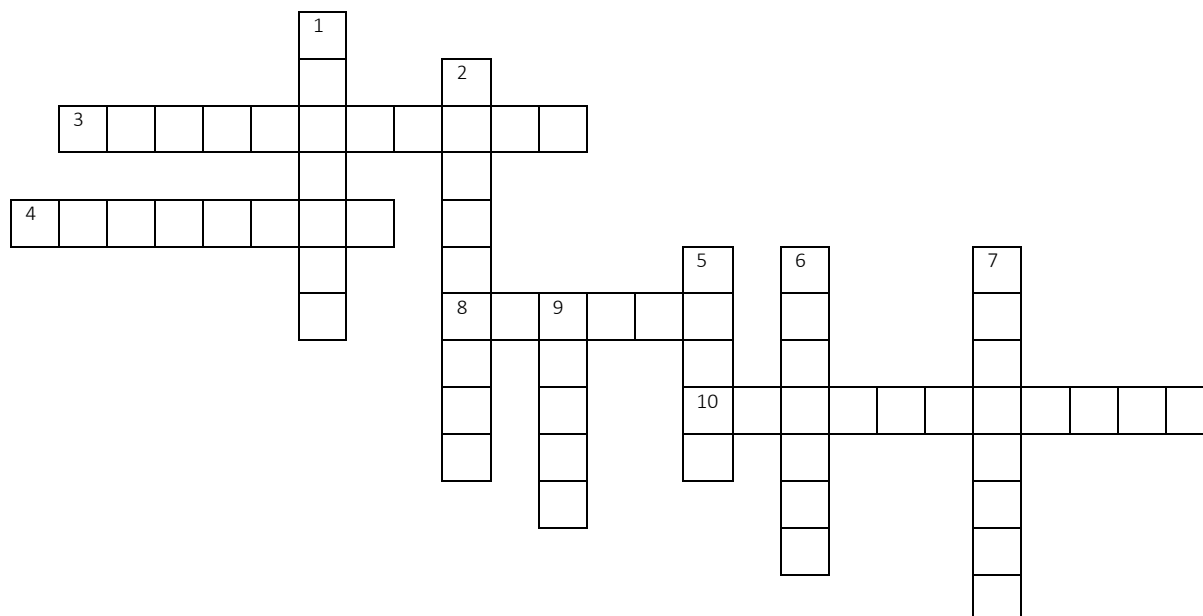
ievēlētas [13.Saeimā](#), kas strādā kopš 2018.gada 6.novembra – šajā sasaukumā tika ievēlēta 31 sieviete. Šobrīd Saeimā strādā 30 deputātes un 70 deputāti.

Par pirmo sievieti ministri kļuva finanšu ministre Indra Sāmīte 1994.gadā, veicot valsts ministra ārējo resursu jautājumos un vēlāk finanšu ministra pienākumus. Kopš tā laika sievietes ministres bijušas gandrīz visu valdību sastāvā, tiesa, vienmēr skaitliskā mazākumā – divas līdz sešas ministres. Pašreizējās valdības sastāvā ir trīs ministres – labklājības ministre Ramona Petraviča, veselības ministre Ilze Viņķele un izglītības un zinātnes ministre Ilga Šuplinska.

Attēlos pirmā Latvijas parlamenta sievietes deputātes: Elza Pliekšāne jeb Aspazija, Berta Vesmane, Apolonija Laurinoviča, Klāra Kalniņa, Valērija Seile un Zelma Freidenfelde-Cēsiniene.

KONKURSS

Atrisini krustvārdu mīklu un nosūti atbildes uz e-pasta adresi lidztiesiba.komiteja@lm.gov.lv līdz 28.maijam (ieskaitot). Pirmais pareizo atbilžu iesūtītājs saņems dāvanu no Labklājības ministrijas. Lai veicas!

Horizontāli

3. Situācija, kad dažādas personu grupas sabiedrībā tiek atzītas par līdzvērtīgām, piešķirot tām vienādas tiesības un atbildību, kā arī vienādu pieeju resursiem un to izmantošanas iespējas.
4. Pirmā Saeimas priekšsēdētāja sieviete.
8. ES dalībvalsts ar 40% sieviešu īpatsvaru valdībā.
10. Saeimas ievēlēta amatpersona, kas rūpējas par to, lai Latvijā tiktu ievērotas cilvēktiesības un lai valsts pārvalde un pašvaldības ievērotu labas pārvaldības principu.

Vertikāli

1. Mākslīgi radīti, nemanāmi šķēršļi, kas kavē sieviešu piekļuvi augstākām amata pozīcijām publiskā vai privātā sektorā - stikla ...
2. Labklājības ministrijas, Latvijas Darba devēju konfederācijas un Latvijas Brīvo arodbiedrību īstenotā projekta nosaukums - "... visiem".
5. Krāsa, kādā ir lenta, kas simbolizē pievienošanos vīriešu kustībai pret vīriešu veiktu vardarbību pret sievieti.
6. 15.maijā pasaulē atzīmē Starptautisko ... dienu.
7. Attieksme, kas veicina sociālo lomu stereotipizāciju atbilstoši cilvēka dzimumam.
9. ANO 1979.gada konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu starptautiskais saīsinājums.